

*Gunhild Dyrberg, Dorrit Faber, Steffen Leo Hansen,
Joan Tournay*

Replik til artikel af Kirsten Wølch Rasmussen i Hermes 4 – 1990

I Hermes 4/1990 har Kirsten Wølch Rasmussen (KWR) under titlen “De aftaleretlige tekstkorpora — principper, pragmatiske løsninger og praksis” skrevet et indlæg om de 3 fagsproglige korpora med hovedvægten på det franske og det danske korpus og teksttypen kontrakter. Vi vil gerne kommentere de forskellige punkter, som KWR tager op.

Først og fremmest må vi præcisere formålet med de oprettede korpora. I forbindelse med Initiativområdet “Fagsprog og fagsproglig kommunikation” blev det besluttet at tilvejebringe 3 korpora inden for juridisk sprog på hver 1 mio. løbende ord. Disse korpora skulle skabe et *empirisk grundlag* for en række forskellige typer forskningsprojekter. Udgangspunktet har altså været at etablere et *generelt* anvendeligt korpus, der uden at tage specielt sigte på enkelte teksttyper afspejler den typiske og anerkendte sprogbrug inden for området, jf. SPRINT 1/1988 s. 60.

Juridisk sprog har i nyere tid været genstand for en række forskellige analyser bl.a. med det formål at afdække områder af sprogbrugen, der medfører særlige vanskeligheder for lægmænds forståelse af teksterne. Disse undersøgelser har i forskellige lande resulteret i udarbejdelsen af diverse vejledninger med henblik på en revision af sprogbrugen.

Det er imidlertid et velkendt fænomen, at kancellistil og mere moderne juridisk sprogbrug lever i bedste velgående side om side på trods af anbefalinger og vejledninger om modernisering af det juridiske sprog. Følgelig er det efter vor opfattelse den eneste rigtige fremgangsmåde, når et generelt korpus skal etableres, at tage udgangspunkt i hele spektret af det typiske og anerkendte tekstmateriale, der er til rådighed for jurister i en vis afgrænset periode. Således antages det, at man ved at betragte juridiske tekster, der dækker en periode af en vis udstrækning, som ligger så tæt på nutiden som muligt, får et billede af “juridisk sprogbrug af i dag”.

Det indebærer for de aftaleretlige korpora, at bibliografierne som anført i HERMES 1/1988 s. 221 af hensyn til omfanget repræsenterer tekster, der er *publiceret* inden for en periode sat til 10 år.

Konsekvensen for kontrakternes vedkommende er, at vi ikke er gået ind i den enkelte formularsamling for at bestemme den enkelte kontrakt med hensyn til forfatter og tidsmæssig oprindelse. Hvis vi skulle have foretaget dette arbejde, ville perspektiverne for færdiggørelsen af disse korpora have været helt anderledes fjerne.

Såfremt den enkelte forsker ønsker en mere præcis bibliografisk beskrivelse end den, det rent faktisk har været muligt at angive i korpus, må vedkommende selv undersøge disse forhold.

Hvad angår de kontrakter, vi har fået af velvillige jurister og forretningsfolk, kan vi i sagens natur ikke opgive forfatter eller en nærmere datering end den tiårige overordnede tidsramme.

KWR's krav om stor personspredning på kontrakterne giver os i øvrigt anledning til at minde om, hvor store vanskeligheder der er forbundet blot med at få *udleveret* disse meget private papirer fra erhvervslivet til brug for forskning, selv mod løftet om sletning af enhver oplysning, der kan føre til identifikation af advokater og de involverede parter.

Vi må desuden erindre om, at korpusemnet er et fagområde (og ikke fiktion hvor forfatterantallet er meget stort) med et begrænset antal skrivende eksperter, og det afspejler sig naturligvis i tekstproduktionen inden for emnet. Dette gælder såvel lærebogsproduktionen som artikelproduktionen og selvfølgelig også i forbindelse med produktion af formularhåndbøger.

I sin konklusion fremfører KWR, at korpusgruppens teoretiske overvejelser forekommer overflødige, når slutresultatet er præget af pragmatiske løsninger, som KWR gentagne gange fremfører ikke dokumenteres.

Først og fremmest vil vi hertil gerne replicere, at vi fortsat er af den opfattelse, at det er både nyttigt og hensigtsmæssigt at basere fagsproglige korpusprojekter på principper om teksttypologisk og tematisk strukturering som vægtningsparametre, idet det netop i fagsprog ellers kan være vanskeligt at få et overblik over emnets struktur og sikre repræsentation af alle aspekter af området.

Inden for rammerne af dette teoretiske grundlag vil ethvert fagområde formodentlig kræve forskellige pragmatiske løsninger. Disse løsninger bør naturligvis beskrives. Således gør vi eksempelvis, selv om KWR påstår det modsatte, i Hermes 1/1988 s 224 rede for årsagen til den manglende emnedækkende bibliografi over kontrakter:

“... Dette skyldes, at der dels findes et umådeligt stort antal kontrakter, dels at de fleste kontrakter er private og ikke kommer til offentlighedens kendskab. I langt de fleste tilfælde kender kun kontrahenterne indholdet.”

Det burde være indlysende, at det er umuligt at udarbejde en bibliografi over kontrakter, der dækker emnet på samme udtømmende måde, som en bibliografi over fx lærebøger kan gøre det.

Et andet punkt, hvor korpusgruppen må undre sig over KWR's kritik, vedrører spørgsmålet om den manglende tematiske inddeling og vægtning af de forskellige "kontraktkategorier".

Vi er ikke uenige med KWR i det synspunkt, at kontrakter principielt set falder uden for den generelle aftaleret. Men da de er de konkrete udmøntninger af bl.a. de generelle aftaleretlige principper og indeholder bestemmelser, der vedrører de hovedtemaer, vi opererer med som de vigtigste inden for generel aftaleret (fx aftalens indgåelse og gyldighed, misligholdelse og ophør), er teksttypen kontrakter naturligvis medtaget i korpus. Et aftaleretligt tekstkorpus uden denne vigtige teksttype ville forekomme besynderligt.

En tematisk vægtning af kontrakterne er ikke umulig. En sådan vægtning ville imidlertid medføre, at den enkelte kontrakt enten skulle tælle under praktisk talt alle temaerne, jf. vor Rapport til Forskningsrådet, marts 1989, s. 21, eller at den skulle splittes op i de enkelte paragrafbestanddele. Denne opsplitning ville gå imod et af korpusgruppens hovedprincipper, nemlig at vi opererer med hele tekster.

En vægtning af de forskellige kontrakter efter deres emne: køb, leje, lån osv. — vi går ud fra, at det er det, KWR efterlyser s. 134 — er ikke relevant, da korpusemnet er aftalerettens generelle del. Ved udvælgelsen af de kontrakter, der indgår i det maskinlæsbare korpus, har vi dog, for at sikre den generelle anvendelighed, bestræbt os på at dække de vigtigste erhvervsretlige hovedområder, således som det også fremgår af Rapport til Forskningsrådet, marts 1989 s. 13.

Et sidste punkt, som berøres af KWR, er spørgsmålet om anvendelsen af et tilfældighedsprincip ved udvælgelsen af de tekster, der skal indgå i det maskinlæsbare korpus.

For det første skal det anføres, at tilfældighedsprincippet ikke er den eneste metode til at sikre repræsentativitet, jf. HERMES 1/1988 s. 211 ff. For det andet er teksterne udvalgt, således at hensynet til forfatterspredningen tilgodeses bedst muligt, jf. problemerne med et begrænset antal forfattere inden for emnet. En tredje og meget væsentlig faktor ved udvælgelsen af tekster til korpus har, som anført i vor Rapport til Forskningsrådet, marts 1989, s. 21, været hensynet til det optiske indlæsningsudstyr, som kun kunne klare et begrænset antal forskellige skrifttyper. Det har derfor ikke været hensigtsmæssigt at anvende et generelt tilfæl-

dighedsprincip som fx at tage hver 5. tekst på den bibliografiske liste.

Som KWR ganske rigtigt observerer, har der været store vanskeligheder med den optiske indlæsning af det maskinlæsbare korpus. De tre aftaleretlige korpora er imidlertid nu færdiggjort og kan rekvireres henholdsvis hos William Storm, Institut for Datalingvistik HHK, og Henning Bergeholtz, HHÅ.